

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНІ****CERTAIN ASPECTS OF IMPROVING THE QUALITY OF VOCATIONAL MILITARY
EDUCATION IN UKRAINE**

**Маслій О.М., д.п.н., професор,
заступник начальника академії з навчальної роботи
Військова академія, Одеса, Україна**

**Андрощук О.С., д.т.н., професор,
начальник відділу забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти
Військова академія, Одеса, Україна**

**Вейц А.М., д.філос.,
старший помічник начальника відділу забезпечення якості
освітньої діяльності та вищої освіти
Військова академія, Одеса, Україна**

**Альбещенко О.С., к.е.н.,
провідний науковий співробітник відділу забезпечення якості
освітньої діяльності та вищої освіти
Військова академія, Одеса, Україна**

**Богданова О.Г., к.т.н.,
провідний науковий співробітник відділу забезпечення якості
освітньої діяльності та вищої освіти
Військова академія, Одеса, Україна**

**Крічфалушій М.В., старший помічник начальника відділу
забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти
Військова академія, Одеса, Україна**

Статтю присвячено дослідженню окремих аспектів реформування військової освіти в Україні з метою підвищення її якості. Військова освіта є важливою складовою освіти в Україні. Законодавець визначає професійну військову освіту як спеціалізовану освіту військового спрямування, яка здобувається за освітніми програмами на відповідних рівнях військової освіти з метою вдосконалення професійного рівня військового фахівця та набуття фахових компетентностей, що забезпечують виконання службових (бойових) функцій. Військова освіта є важливою складовою національної безпеки, тому її реформування потребує чіткого розуміння її завдань, обумовлених сучасними умовами війни в Україні, та процесами євроатлантичної інтеграції. У ході дослідження проаналізовано ряд ключових нормативно-правових актів та наукових праць за даною тематикою. Визначено її структуру та принципи реалізації військової політики у контексті її цілей. На основі аналізу та узагальнення законодавчо закріплених принципів політики у сфері військової освіти, а також науково обґрунтованих науковцями цілей та завдань військової освіти сформульовано авторські пропозиції щодо реформування положень, які регламентують вимоги щодо науково-педагогічного забезпечення закладів військової освіти усіх рівнів. Зокрема запропоновано внести зміни до закріплених у пункті 38 Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 (зі змінами) положень, які застосовуються для визначення рівня наукової та професійної активності науково-педагогічних працівників в Україні. Внесення запропонованих змін спрямоване на покращення військової освіти в Україні у контексті орієнтації на сучасні виклики, інтеграцію з європейським простором, підвищення якості освіти та практичної підготовки.

Ключові слова: військова освіта, законодавство, професійна підготовка військовослужбовців, реформування, завдання військової освіти.

The article is dedicated to exploring specific aspects of reforming military education in Ukraine with the aim of improving its quality. Military education is an essential component of education in Ukraine. The legislator defines professional military education as specialized education with a military focus, acquired through educational programs at the respective levels of military education to enhance the professional level of military specialists and to acquire professional competencies that ensure the fulfillment of service (combat) functions. Military education is a crucial element of national security, and its reform requires a clear understanding of its tasks, shaped by the current conditions of war in Ukraine and the processes of Euro-Atlantic integration. During the research, a number of key legal acts and scientific works on this topic were analyzed. The structure and principles of implementing military policy in the context of its objectives were identified. Based on the analysis and synthesis of legislatively enshrined principles of policy in the field of military education, as well as scientifically substantiated goals and objectives of military education by scholars, the author formulated proposals for reforming the provisions that regulate the requirements for the scientific and pedagogical support of military educational institutions at all levels. In particular, it is proposed to amend the provisions fixed in paragraph 38 of the Licensing Conditions for Educational Activities, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 30, 2015, No. 1187 (with amendments), which are applied to determine the level of scientific and professional activity of scientific and pedagogical workers in Ukraine. The proposed changes aim to improve military education in Ukraine in the context of addressing contemporary challenges, integration with the European space, enhancing the quality of education, and practical training.

Key words: military education, legislation, professional training of military personnel, reformation, tasks of military education.

Освіта є однією з найважливіших сфер суспільного життя, яка формує майбутнє нації, тому від її якості та доступності залежить не лише інтелектуальний розвиток країни, але й економічний добробут, соціальна

стабільність та безпека нашої держави. У Законі України «Про освіту» зазначається, що система освіти – це сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних

умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління у сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними. Одним із таких важливих складників є військова освіта як різновид спеціалізованої освіти [1]. В умовах триваючої збройної агресії РФ військова освіта як складова частина загальнодержавної системи освіти потребує значної уваги та реформування у відповідності до потреб сьогодення та існуючих міжнародних стандартів. Необхідно зазначити, що у своїй діяльності заклади військової освіти керуються як загальним законодавством про освіту, так і відомчими нормативно-правовими актами.

У рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» зазначається, що розвиток людського капіталу України має здійснюватися зокрема й через модернізацію освіти [2]. Крім того, Стратегічним оборонним бюлетенем України, схваленим рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року, задекларовано, що оновлена військова кадрова політика в силах оборони буде орієнтованою на людину, ґрунтуватиметься на принципах і стандартах держав – членів НАТО та вітчизняному досвіді, отриманому насамперед у бойових діях, а також повинна забезпечити гарантоване комплектування сил оборони професійним особовим складом відповідно до поточних та прогнозних потреб. Одним із засобів досягнення зазначеної мети є удосконалення системи військової освіти і підготовки військових фахівців [3]. Тому питання законодавчого регулювання спеціальної військової освіти та напрямків її модернізації завжди залишаються в центрі уваги як державних органів, так і громадськості.

Одним з важливих нормативно-правових актів, які визначають вимоги до закладів освіти, в тому числі й військових навчальних закладів, є Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 (зі змінами). Однією з основних цілей Ліцензійних умов є підвищення відповідальності закладів освіти за результатами своєї діяльності, що спрямовано на забезпечення якісного навчального процесу, підготовку кваліфікованих фахівців та відповідність освітніх програм потребам ринку праці. Крім того, вони передбачають систему контролю за дотриманням ліцензійних умов, що включає перевірки та моніторинг діяльності закладів освіти. Таким чином, Ліцензійні умови є інструментом державного регулювання, який забезпечує єдність підходів до організації освітнього процесу, що в свою чергу сприяє формуванню високоякісної та конкурентоспроможної системи освіти в Україні. Водночас, в умовах збройного конфлікту й постійних загроз національній безпеці виникає нагальна потреба у підвищенні якості саме професійної військової освіти. Існуючі Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 (зі змінами), були розроблені для забезпечення загальних стандартів освітнього процесу. Проте, сучасні виклики вимагають внесення суттєвих змін, особливо в контексті підготовки військових фахівців.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю аналізу сучасних тенденцій у сфері освітнього законодавства, виявлення проблем, що потребують негайного вирішення, та окреслення перспектив подальшого розвитку. Реформування освіти в Україні є постійним процесом, який передбачає не лише вдосконалення змісту та методів навчання, але й створення законодавчої бази, що відповідає потребам часу.

Аналіз наукових досліджень за даною тематикою. Необхідно зазначити, що питання особливостей розвитку системи спеціальної військової освіти в Україні дотримання ліцензійних умов не раз потрапляло в поле зору

науковців у силу існуючих проблем у даній сфері та детермінуючих факторів, що обумовлюють необхідність реформування спеціальної військової освіти відповідно до реальних умов сьогодення, пов'язаних із триваючою з 2014 року воєнною агресією РФ, процесами євроінтеграції та необхідністю врахування стандартів НАТО у даній сфері.

Серед науковців, які зверталися до дослідження даної проблематики, необхідно назвати таких, як С. Полторак, Руснак І., Мірненко В., Кас'яненко М., Оліферчук В., Вігер Д., М. Нещадим, В. Рахманов [4–6] та деякі інші.

У більшості досліджень акцентується увага на педагогічних чинниках, тоді як, на нашу думку, юридичні аспекти залишаються недостатньо вивченими.

Метою даного дослідження є розробка та обґрунтування пропозицій щодо внесення змін до Ліцензійних умов провадження Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 (зі змінами), в контексті підвищення якості професійної військової освіти, з урахуванням сучасних умов функціонування суспільства, ведення активних бойових дій на території України та процесів євроінтеграції та зближення з НАТО.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до законодавства військова освіта передбачає набуття особою комплексу професійних компетентностей відповідно до військової спеціалізації, формування та розвиток її індивідуальних здібностей та може здобуватися одночасно з профільною середньою, професійною (професійно-технічною), фаховою передвищою чи вищою освітою [1].

Згідно з останніми змінами, внесеними до Закону України «Про освіту», до структури військової освіти належать:

1. Підготовка ліцеїстів військових ліцеїв, ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою, що передбачає здобуття первинних загальновійськових знань і спеціальних компетентностей.
 2. Підготовка учнів коледжів з посиленою військовою та фізичною підготовкою, яка здійснюється на основі базової середньої освіти.
 3. Підготовка військовослужбовців сержантського (старшинського) складу військової служби за контрактом з одночасним здобуттям фахової передвищої військової освіти, яка здійснюється на основі повної загальної середньої освіти.
 4. Підготовка військовослужбовців сержантського (старшинського) складу військової служби за контрактом з одночасним здобуттям вищої освіти, яка здійснюється на основі повної загальної середньої освіти.
 5. Підготовка військовослужбовців офіцерського складу, яка здійснюється на основі повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої чи вищої освіти для здобуття відповідних ступенів вищої освіти та рівнів військової освіти (тактичний, оперативний, стратегічний).
 6. Військова підготовка офіцерів запасу, що здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері оборони, погодженим із центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.
 7. Професійна військова освіта – спеціалізована освіта військового спрямування, яка здобувається за освітніми програмами на відповідних рівнях військової освіти з метою вдосконалення професійного рівня військового фахівця та набуття фахових компетентностей, що забезпечують виконання службових (бойових) функцій.
- По суті, термін «професійна військова освіта» є категорією стандарту НАТО, який застосовується в системі військової освіти і підготовки військових фахівців держав-членів Альянсу і позначає неформальний вид освіти, спрямований на здобуття спеціальних професій чи присудження певних кваліфікацій.

Враховуючи підхід законодавця щодо офіційного закріплення професійної військової освіти та специфіки міжнародного досвіду її здобуття, можна констатувати, що одним із важливих напрямків реформування військової освіти в Україні є її орієнтованість на підготовку вузько-профільних висококваліфікованих військових спеціалістів у відповідності до сучасних воєнних часів. При цьому, як слушно зазначає Є. Брижатиї, зміст військової освіти має включати не тільки військову компоненту, але й вивчення та освоєння невоєнних засобів захисту національних інтересів [7, с. 37].

Для реформування військової освіти надзвичайно важливо виробити систему принципів, оскільки принципи – це керівні ідеї, положення, базис. У п. 3.2. Політики Міністерства оборони України у сфері військової освіти наведено такий перелік принципів політики у сфері військової освіти: «законність, демократичність, ефективність, відкритість, цілісність, послідовність, адаптивність, передбачуваність, оперативність, прозорість, добросесність, відповідальність; інтегрованість системи військової освіти в Україні в європейській військово-освітній простір; гнучкість та прогностичність системи військової освіти з урахуванням засад державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва; забезпечення якості військової освіти та якості освітньої діяльності; безперервність та послідовність військової освіти упродовж військової кар'єри; пріоритетність військово-професійної спрямованості та національно-патріотичного виховання військових фахівців в освітній діяльності військових навчальних закладів, формування у військовослужбовців загальнолюдських цінностей; випереджувальний характер підготовки військових фахівців відносно потреб розвитку ЗСУ; врахування сучасних принципів застосування ЗСУ, інших складових сил оборони, національних стандартів військової освіти та стандартів держав-членів НАТО; інтеграція освітнього процесу з науковою, науково-технічною та інноваційною діяльністю; незалежність здобуття військової освіти від впливу політичних партій, громадських та релігійних організацій; рівність можливостей усіх громадян щодо отримання військової освіти, зокрема забезпечення гендерної рівності; органічний зв'язок функціонування військових навчальних закладів з діяльністю військ (сил); автономність військових навчальних закладів та їх відповідальність за якість підготовки військових фахівців» [8].

У контексті професійної військової підготовки актуальності набуває саме індивідуальна підготовка, яка призначена як для задоволення потреб у кар'єрному розвитку особи [9, с. 281], так і безпосереднього здобуття та підвищення професійних знань, умінь та навичок, які дозволяють військовим фахівцям ефективно виконувати складні завдання. При цьому важливим фактором, що впливає на якість забезпечення як індивідуальної, так і колективної підготовки, є необхідність впровадження у освітню діяльність механізму зворотного зв'язку, який дозволяє ефективно реагувати та адаптуватись у сучасних воєнних умовах та використовувати реальний бойовий досвід при підготовці військовослужбовців.

Реформування військової освіти повинно враховувати не лише принципи її реалізації, але й враховувати її цілі. Слід погодитися із М. Нещадимом, який до основних цілей вищої військової освіти відносить:

– задоволення освітніх потреб особи та потреб суспільства й держави в підготовці військових фахівців, спроможних ефективно виконувати покладені на них завдання в мирний та воєнний час;

– підвищення обороноздатності держави, авторитету армії в суспільстві, створення матеріальних, інтелектуальних і духовних цінностей;

– удосконалення системи вищої військової освіти, пріоритетна підтримка її як структури, що забезпечує від-

творення та нарощування кадрового потенціалу Збройних Сил України [10, с. 406].

Досягнення цілей військової освіти здійснюється шляхом чіткого визначення її завдань, які повинні відповідати сучасним потребам суспільства. Н. Шабатіна стверджує, що військова освіта в системі національної безпеки спрямована на вирішення ряду завдань, зокрема:

1. Озброєння кожного військовослужбовця знаннями, уміннями і навичками, формування компетентностей, які необхідні для забезпечення особистої безпеки, виконання своїх функціональних обов'язків на посаді у військах (силах) з урахуванням забезпечення інтересів військової безпеки.

2. Підготовка фахівців, підготовлених до забезпечення конкретних видів і напрямів безпеки за рахунок своєчасного виявлення і відстеження тих або інших видів небезпек, розробки і здійснення заходів з їх попередження, нейтралізації, усунення.

3. Підготовка і перепідготовка кадрів в області організації системи безпеки та оборони держави (фахівців, посадових осіб, завданням яких є організація і забезпечення безпечного функціонування того або іншого об'єкту безпеки – підприємства (установи), групи (спільності), території або держави в цілому) [11, с. 298–299].

Вирішення наведених завдань військової освіти вимагає, у тому числі, належного матеріально-технічного та науково-педагогічного забезпечення закладів військової освіти усіх рівнів. При цьому слід підкреслити, що належне науково-педагогічне забезпечення є важливою складовою покращення якості та підвищення важливості вищої освіти, що, на думку В. Аманьєва та О. Уваркіної, є одним із основних векторів євроатлантичної трансформації військової освіти в Україні [12, с. 40]. Наукова складова як невід'ємна частина діяльності науково-педагогічних працівників нерозривно пов'язана із інноваційною діяльністю. Як слушно зазначає О. Алексеєнко, визначальним параметром інноваційного процесу є саме науковий продукт, проведений у формі фундаментальних та прикладних наукових досліджень [13, с. 12]. І крім того, на нашу думку, саме наукова діяльність є важливим фактором, що впливає на рівень професійної компетентності викладачів. До тих самих висновків прийшла І. Регейло, яка, опираючись на результати загальнонаціонального опитування академічного персоналу 37 ЗВО, яке проводилося вченими Інституту вищої освіти НАПН України у 2019 році [14], констатує значущість науково-дослідної діяльності науково-педагогічних працівників як із позиції їх особистісного розвитку, так і професійного та наукового визнання [15, с. 75].

Для визначення рівня наукової та професійної активності науково-педагогічних працівників в Україні використовуються показники за останні п'ять років, закріплені у пункті 38 Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 (зі змінами) [16]. З метою забезпечення більш гнучких умов для підтвердження професійної компетентності шляхом розширення спектру визнаних результатів інтелектуальної діяльності, включаючи як винаходи і корисні моделі, так і авторські права на твори та раціоналізаторські пропозиції, доцільним вбачається внесення змін до підпункту 2 пункту 38. Зокрема, пропонується викласти підпункт 2 у новій редакції, а саме:

«2) наявність одного патенту на винахід або п'яти деклараційних патентів на винахід чи корисну модель, включаючи секретні, а також наявність не менше п'яти свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір або не менше п'яти свідоцтв про раціоналізаторську пропозицію.»

З метою розширення можливостей науковців та включення додаткових категорій учасників наукових проєктів пропонуємо внести зміни до підпункту 8 пункту 38, виклавши його в наступній редакції:

«8) виконання функцій (повноважень, обов'язків) наукового керівника, відповідального виконавця, виконавця або співвиконавця наукової теми (проекту), або головного редактора/члена редакційної колегії/експерта (рецензента) наукового видання, включеного до переліку фахових видань України, або іноземного наукового видання, що індексується в бібліографічних базах.»

Ця зміна спрямована на врахування більш широкого спектру наукової діяльності, що виконується в рамках дослідницьких проєктів, та надання можливості визнання участі не лише наукових керівників і відповідальних виконавців, але й інших учасників дослідницького процесу, таких як виконавці та співвиконавці наукових тем.

Для уточнення та розширення критеріїв, за якими враховується участь у наукових і освітніх проєктах, а також залучення до експертизи, пропонується викласти підпункт 8 пункту 38 у такій редакції:

«10) участь у наукових та/або освітніх проєктах, у тому числі міжнародних, залучення до експертизи, в тому числі міжнародної, наявність звання "суддя міжнародної категорії".»

Запропоновані зміни спрямовані на те, щоб забезпечити рівне врахування участі у наукових і освітніх проєктах незалежно від їхнього міжнародного чи національного статусу. Крім того, зміни пропонують розширити поняття експертизи, включивши не лише міжнародну, але й національну експертну діяльність, що надає можливість визнання більш широкого спектру професійної активності науковців. Це оновлення дозволяє враховувати різноманітність наукової діяльності, що сприяє більш адекватній оцінці наукових досягнень і підвищенню міжнародного наукового співробітництва.

Зважаючи на досвід бойових дій в Україні, пропонується розширити зміст підпункту 18 підпункту 38 та викласти його в наступній редакції:

«18) участь у міжнародних військових навчаннях (тренуваннях) за кордоном, включаючи навчання за участю збройних сил країн-членів НАТО, а також проходження закордоном курсів підвищення кваліфікації за фахом (для вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти).»

Запропоновані зміни спрямовані на врахування різних форм підготовки військових, що охоплюють як міжнародні військові навчання з участю країн НАТО, так й інші закордонні навчальні програми, а також курси підвищення кваліфікації. Це дозволить більш гнучко підходити до оцінки професійного досвіду та компетенцій військових, які беруть участь у різних формах міжнародного військового співробітництва та підвищення професійного рівня.

З огляду на актуальність та необхідність врахування особливих умов для учасників бойових дій, пропонується внести такі зміни до підпункту 20 пункту 38:

«20) досвід практичної роботи за спеціальністю не менше п'яти років (крім педагогічної, науково-педагогічної, наукової діяльності), або не менше двох років (крім педагогічної, науково-педагогічної, наукової діяльності) за умови наявності статусу учасника бойових дій.»

Запропоновані зміни спрямовані на врахування особливих умов для осіб, які мають статус учасника бойових дій. Це оновлення враховує специфіку їхньої підготовки та досвіду в контексті професійної діяльності.

Крім того, важливим у контексті особливостей стимулювання та реалізації наукового потенціалу науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти є положення абзацу двадцять третього пункту 38, яким визначено, що вимога наявності досягнень у професійній діяльності не застосовується до працівників, що мають статус учасника бойових дій. Дана законодавча позиція має логічне підґрунтя в силу того, що науково-

педагогічні працівники, які отримали статус учасника бойових дій, вже мають важливий практичний досвід, на який спираються у своїй викладацькій діяльності. Як слушно зазначає О. Васильєв, професійна мотивація викладачів до педагогічної діяльності відіграє важливу роль для організації освітнього процесу [17, с. 55]. Те ж саме стосується і наукової мотивації у контексті інноваційної діяльності. Проте, на наш погляд, ця законодавча конструкція фактично нівелює будь-яку мотивацію для таких осіб щодо здійснення наукової діяльності. На нашу думку, дану частину пункту 38 Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності необхідно було б викласти у наступній редакції:

«Вимога наявності досягнень у професійній діяльності не застосовується до науково-педагогічних (наукових) працівників із стажем науково-педагогічної роботи менше трьох років, працівників, що мають статус учасника бойових дій та повернулися до науково-педагогічної діяльності менше трьох років тому, а також до фахівців-практиків, які працюють на посадах науково-педагогічних (наукових) працівників на умовах сумісництва в обсязі 0,25 або менше, або 150 годин навчального навантаження на навчальний рік.»

Така редакція, з одного боку, зберігає за особами, що мають статус учасника бойових дій та досвід викладацької діяльності до його отримання, право на поступове відновлення наукового потенціалу, а з іншого – стимулює їх до активізації наукової діяльності та реалізації власного науково-дослідного потенціалу.

Разом з тим, на нашу думку, перелік пунктів Ліцензійних умов, за якими здійснюється оцінка рівня наукової та професійної активності науково-педагогічних працівників, потребує певних змін. Зокрема, у редакції Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності до 2021 року окремо враховувалася наявність за останні п'ять років наукових публікацій у періодичних виданнях, які включені до наукометричних баз, рекомендованих МОН, зокрема Scopus або Web of Science Core Collection, та наявність не менше п'яти наукових публікацій у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України. На нашу думку, такий підхід був більш обґрунтованим в силу того, що час та наукові зусилля, затрачені для підготовки та опублікування наукових праць у закордонних виданнях, які включені до наукометричних баз Scopus або Web of Science Core Collection, є значно більшими в силу орієнтованості таких праць на іноземного читача-науковця, який не володіє контекстом наукової сфери вітчизняного знання у повній мірі, а тому потребує особливого підходу до подачі наукових ідей та пропозицій.

У разі впровадження на законодавчому рівні запропонованих змін очікується, що нова редакція Ліцензійних умов призведе до активізації наукового потенціалу науково-педагогічних працівників, які забезпечують освітні програми, зокрема, у закладах військової освіти. Це, у свою чергу, сприятиме розвитку інноваційних підходів до навчання та підвищенню якості підготовки військових фахівців.

Висновки. Отже, реалізація змін, запропонованих у статті, призведе до низки покращень у сфері військової освіти в Україні:

1. Орієнтація на сучасні виклики. Зміни сприятимуть підготовці висококваліфікованих військових фахівців, здатних ефективно діяти в умовах сучасних воєнних конфліктів, з урахуванням досвіду бойових дій та стандартів НАТО.

2. Інтеграція з європейським простором. Реформа сприятиме інтеграції системи військової освіти в європейський військово-освітній простір, що забезпечить її відповідність міжнародним стандартам та практикам.

3. Підвищення якості освіти. Запровадження принципів, таких як професійна компетентність, відповідальність

перед суспільством, навчання протягом всього життя, та зв'язок із наукою, сприятиме підвищенню якості військової освіти.

4. Практична підготовка. Акцент на залученні військових з реальним бойовим досвідом до викладання дозво-

лить покращити практичні навички військовослужбовців та забезпечить нерозривний зв'язок теорії з практикою.

Загалом, запропоновані зміни сприятимуть формуванню сильної, сучасної та ефективної системи військової освіти, яка відповідатиме потребам національної безпеки України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про освіту: закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#top> (дата звернення до ресурсу – 29.08.2024 р.)
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#top> (дата звернення до ресурсу – 29.08.2024 р.)
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України»: указ Президента України від 17 вересня 2021 року № 473/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#Text> (дата звернення до ресурсу – 29.08.2024 р.)
4. Полторак С. Перспективні напрямки розвитку державного управління системою вищої військової освіти України. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*, № 2, 2017, 309–315. Режим доступу: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1038894>.
5. Руснак І., Мірненко В., Кас'яненко М., Оліферчук В., Вітер Д. Інноваційна військова освіта: стан та перспективи розвитку. *Військова освіта*, № 2 (44), 2021, 9–20.
6. Телелим В., Приходько Ю. Військова освіта: актуальні проблеми інноваційного розвитку. *Збірник наукових праць Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, № 51, 2016, 7–18.
7. Брижаний Є. Військова освіта в контексті національної безпеки та оборони: сучасний підхід. *Військова освіта*. 2020. № 1 (41). С. 35–45.
8. Політика Міністерства оборони України у сфері військової освіти: затверджена тимчасово виконуючим обов'язки Міністра оборони України від 15 грудня 2021 р. URL: https://www.mil.gov.ua/content/education/politika_mou_osvita.pdf (дата звернення до ресурсу – 29.08.2024 р.)
9. Рахманов В. Основні підходи до системи професійної військової освіти в Україні. *Військова освіта*. 2021. №1 (43). С. 279–288.
10. Нещадим М. Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика: монографія. Київ: Київський університет, 2003. 852 с.
11. Шабатіна Н. Військова освіта в системі забезпечення національної безпеки і оборони України. *Військова освіта*. 2023. № 2 (48). С. 298–307.
12. Ананьев В., Уваркіна О. Українська військова освіта: євроатлантичні вектори трансформації. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2024. № 1 (61).
13. Алексеєнко О. Особливості підтримання та реалізації інноваційного потенціалу закладів вищої освіти в сучасних умовах. *Військова освіта*. 2020. № 1 (41). С. 9–17.
14. Результати загальнонаціонального опитування «Перспективи та потреби розвитку університетів України у процесі реформування вищої освіти у контексті європейської інтеграції» / авт. кол. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2019. 77 с. *Університети і лідерство*. 2019. № 2 (8). С. 144–220. DOI: <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2019-8-2-144-220>.
15. Регейло І. Теоретичні основи оцінювання та розвитку науково-педагогічних працівників університетів у контексті реалізації наукової діяльності. *Теоретичні основи розвитку науково-педагогічного потенціалу університетів України у контексті розширення інституційної автономії*: препринт (аналітичні матеріали) (I частина) / авт. кол.: О. Жабенко, В. Муромець, І. Регейло, Ю. Скиба, Г. Чорнойван, О. Ярошенко; за ред. Ю. Скиби. Київ: Іво НАПН України, 2020. С. 72–103.
16. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-п#top> (дата звернення до ресурсу – 18.09.2024 р.)
17. Васильєв О. Професіоналізм викладачів ВВНЗ як складова внутрішньої системи гарантування якості вищої військової освіти. *Військова освіта*. 2020. № 1 (41). С. 46–60.